

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11049861>

ELEKTRON TIJORATDAGI TENDENSIYALAR VA INNOVATSIYALAR

Akramov Xurshidbek Bahrom o'g'li

Andijon iqtisodiyot va qurilish instituti Iqtisodiyot fakulteti 3-kurs talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada elektron tijorat sohasidagi so'nggi tendentsiyalar va innovatsiyalar o'rganiladi. Raqamli tizim tez sur'atlar bilan rivojlanishda davom etar ekan, elektron tijorat platformalari onlayn xarid qilish tajribasini yaxshilash uchun ilg'or texnologiyalar va iste'molchiga yo'naltirilgan strategiyalardan foydalanmoqda. Maqola onlayn chakana savdo kelajagini shakllantiruvchi transformatsion ishlanmalarni ko'rsatib o'tadi va korxonalar ushbu dinamik muhitga qanday moslashishi va rivojlanishi mumkinligi haqida tushuncha beradi.*

***Kalit so'zlar:** Elektron tijorat, tendentsiyalar, innovatsiyalar, sun'iy intellekt, ekologik toza mahsulotlar, mobil hamyonlar.*

Raqamli dunyo rivojlanib borar ekan insoniyat o'zining turli ehtiyojlarini qondira oladigan yangi zamonaviy texnologiyalarni yaratmoqda, hayotiga turli innovatsiyalarni tadbiiq etib ehtiyojlarni yengillashtirib bormoqda va Har kuni insoniyat axborot texnologiyalaridan tobora ko'proq foydalana boshladi. Buning uchun u internet tarmoqlaridan foydalanadi. Internet keng auditoriyaga ega bo'lgan ochiq tizim bo'lib, foydalanuvchilar o'rtasida mutlaqo yangi aloqalarni o'rnatish imkonini beradi. Va u elektron biznesni yuritish uchun keng qo'llanila boshlaganida ajablanarli joyi yo'q. Bu nafaqat bozor va iqtisodiy, balki tashkilotlar va odamlar o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlarning mutlaqo yangi darajasidir. Hozirgi kundagi trend atalamardan bir bu "Elektron tijorat" deb bemaolol aytishimiz mumkin. Elektron tijorat deganda kompyuter tarmoqlari yordamida amalga oshiriladigan barcha moliyaviy va savdo operatsiyalari va bunday operatsiyalar bilan bog'liq biznes jarayonlarini o'z ichiga olgan iqtisodiyot sohasi tushuniladi. O'zbekiston Respublikasining i, 29.09.2022 yildagi O'RQ-792-sonli "O'zbekiston respublikasining Elektron tijorat to'g'risida"gi qonunida unga quyidagicha ta'rif berilgan: **elektron tijorat** — tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) tadbirkorlik faoliyati doirasida axborot

tizimlaridan foydalangan holda elektron savdo maydonchasi orqali tuzilgan shartnomaga muvofiq amalga oshiriladigan oldi-sotdisi.

Internetdagi statistik manbalarga qaraydigan bo'lsak 35 milliondan ortiq aholiga ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasida internet foydalanuvchilari soni 27,2 milliondan oshgan. Shundan mobil internet foydalanuvchilari soni 25,3 million kishini tashkil etadi. Bugungi kunga kelib 95 foiz aholi maskanlari mobil internet bilan qamrab olingan, 54 foiz uy xo'jaliklarida yuqori tezlikdagi internetga ulanish imkoni yaratilgan. Shu sababli ham global elektron tijorat sanoati tez o'zgarib bormoqda. Onlayn biznes dolzarb va raqobatbardosh bo'lish uchun eng so'nggi elektron tijorat tendentsiyalari va doimiy o'zgaruvchan iste'molchilar talabiga rioya qilishi kerak va aynan bugungi kunda elektron tijoratda quyidagi zamonaviy innovatsiyalar korxonalar hamda aholning turli ijtimoiy qatlamini bog'lash va ular o'rtasida yangi, qulay va oson savdo aloqalarini o'rnatishga xizmat qilmoqda:

1. **Mobil tijorat:** Mobil tijorat (m-commerce) jadal o'sishda davom etmoqda, iste'molchilar mahsulotlarni ko'rib chiqish, xaridlarni amalga oshirish va o'z hisoblarini boshqarish uchun smartfon va planshetlardan tobora ko'proq foydalanmoqda. Korxonalar yo'lda uzluksiz xarid qilish tajribasini ta'minlash uchun mobil qurilmalar uchun veb-saytlari va ilovalarini optimallashtirishlari kerak. Bir marta bosish orqali hisob-kitob qilish, mobil to'lovlar va joylashuvga asoslangan xizmatlar kabi mobil qurilmalar uchun qulay xususiyatlar mobil xarid qilish tajribasini yaxshilashi va konversiyalarni oshirishi mumkin.
2. **Ovozli savdo:** bu yangi zamonaviy innovatsiya hisoblanadi. Amazon Alexa va Google Home kabi ovoqli yordamchilar keng tarqalganligi sababli ovoqli tijorat tobora ommalashib bormoqda. Endi iste'molchilar ovoqli buyruqlar yordamida mahsulotlarni qidirish, xarid qilish savatchalariga narsalarni qo'shish va xaridlarni yakunlash uchun ovoqli buyruqlardan foydalanishlari mumkin. Korxonalar ushbu o'sib borayotgan bozor ulushini egallash uchun o'z veb-saytlari va mahsulotlarini ovoqli qidiruv uchun optimallashtirishlari kerak.
3. **Sun'iy intellekt (AI)** - vazifalarni avtomatlashtirish, shaxsiy tavsiyalar berish va narx strategiyasini optimallashtirish orqali elektron tijorat operatsiyalarini o'zgartiradi. Sun'iy intellektga asoslangan chatbotlar mijozlarga 24/7 yordam ko'rsatishi mumkin, bashoratli tahlillar esa korxonalariga talabni bashorat qilish, inventar darajasini optimallashtirish va sotish imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi. Aidan foydalanish orqali korxonalar samaradorlikni oshirishi, xarajatlarni kamaytirishi va mijozlar tajribasini yaxshilashi mumkin.
4. **Bir kunlik yetkazib berish va tezkor tijorat:** bu xizmatl tobora ommalashib bormoqda, chunki iste'molchilar tezroq va qulayroq yetkazib berish imkoniyatlarini talab qilmoqdalar. Korxonalar uchinchi tomon yetkazib berish

provayderlari bilan hamkorlik qilishlari yoki o'zlarining yetkazib berish infratuzilmasiga sarmoya kiritishlari mumkin, bu o'sha kuni yoki hatto tezroq yetkazib berish vaqtlarini taklif qiladi. Mijozlarning tezlikka bo'lgan talabini qondirish qoniqishni oshirishi, aravadan voz kechishni kamaytirishi va takroriy xaridlarni kuchaytirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, elektron tijorat landshafti rivojlanishda davom etar ekan, korxonalar uchun so'nggi tendentsiyalar va innovatsiyalar haqida xabardor bo'lish, o'zgaruvchan iste'molchilarning xatti-harakatlariga moslashish va ehtiyojlarga javob beradigan innovatsion va shaxsiylashtirilgan xarid qilish tajribasini yaratish uchun yangi texnologiyalarni qo'llash juda muhimdir. bugungi raqamli iste'molchilarning umidlari. Innovatsiyalar, barqarorlik va mijozlarga yo'naltirilganlikka e'tibor qaratgan holda, elektron tijorat korxonalari raqobatbardosh va doimiy o'zgarib turadigan elektron tijorat landshaftida muvaffaqiyat qozonishlari va rivojlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Климченя С.Л Основы электронного бизнеса, Пер. С англ. М.:МИР, 2019
2. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 29-sentabrda qabul qilingan "Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonuni.
3. <https://uz.havethebestelectronics.com/>